

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ СЕКТОРОМ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Анотація

Стаття присвячена питанням розвитку фінансового механізму управління державним сектором економіки. Розкрито його економічну сутність. Визначено, що розвиток державного сектору економіки передбачає підвищення рівня економічної інтеграції фінансових інституцій з врахуванням взаємозв'язків між ними та фінансового потенціалу суб'єктів господарювання державного сектору; важлива роль належить інституціональним принципам розвитку фінансового механізму управління державним сектором економіки та його складовим. Оскільки формування інституційної структури державного сектору та чітке визначення його меж та підсекторів є важливою передумовою забезпечення ефективності фінансового управління об'єктами державної власності. Обґрунтовано підходи щодо підвищення ефективності фінансового механізму управління державним сектором економіки.

Ключові слова: фінанси, фінансовий механізм, фінансова діяльність, фінансові ресурси суб'єктів господарювання.

И.И. Макогон,

Киевский национальный торгово-экономический университет, г. Киев

ФИНАНСОВЫЙ МЕХАНИЗМ УПРАВЛЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫМ СЕКТОРОМ ЭКОНОМИКИ В УКРАИНЕ

Аннотация

Статья посвящена вопросам развития финансового механизма управления государственным сектором экономики. Раскрыто его экономическую сущность. Определено, что развитие государственного сектора экономики предусматривает повышение уровня экономической интеграции финансовых институтов с учетом взаимосвязей между ними и финансового потенциала субъектов хозяйствования государственного сектора; важная роль принадлежит институциональным принципам развития финансового механизма управления государственным сектором экономики и его составляющим. Поскольку формирование институциональной структуры государственного сектора и четкое определение его границ и подсекторов является важной предпосылкой обеспечения эффективности финансового управления объектами государственной собственности. Обоснованы подходы по повышению эффективности финансового механизма управления государственным сектором экономики.

Ключевые слова: финансы, финансовый механизм, финансовая деятельность, финансовые ресурсы субъектов хозяйствования.

Постановка проблеми. У наш час фінансовий механізм управління державним сектором економіки є недостатньо ефективним, що зумовлене як незавершеністю трансформаційних процесів, так і відсутністю належного рівня фінансового менеджменту, насамперед щодо фінансового планування та оцінки фінансово-господарської діяльності суб'єктів його господарювання.

Саме тому важливим є підвищення якісного рівня фінансового управління діяльністю суб'єктів господарювання державного сектору в контексті фінансово-економічної реформи, що полягає у впровадженні дуальної моделі з подальшою орієнтацією на централізовану, яка ґрунтується на формуванні суб'єктами господарювання фінансової стратегії розвитку з акцентуванням уваги на інноваційні чинники росту та ефективне використання державних активів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вагомих наукових досліджень зарубіжних вчених з питань функціонування фінансового механізму управління державним сектором економіки можна назвати праці Дж. Б'юкенена, Дж. М. Кейнса, П. Самуельсона, А. Сміта та інших [1, 3, 8, 9]. Проблеми розвитку фінансового механізму управління державним сектором вітчизняної економіки досліджувались у працях вітчизняних вчених: О. В. Пильтяя, О. Ю. Рудченка, І. Я. Чугунова [2, 4, 7] та інших.

Метою статті є розкриття економічної сутності фінансового механізму управління державним сектором економіки.

Виклад основного матеріалу. Фінансовий механізм управління державним сектором економіки є складовою частиною загальної системи управління соціально-економічними процесами в країні, за його допомогою держава має можливість здійснювати вплив на економічні відносини, формувати і перерозподіляти фінансові ресурси, необхідні для соціально-економічного розвитку суспільства, забезпечувати ефективність фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання державного сектору, відповідний рівень дохідності прав власності держави, гарантувати збереження державного майна.

Важливими передумовами забезпечення якісного рівня фінансового управління державним сектором є дієвість підходів щодо розвитку фінансового механізму з врахуванням фінансово-інституційної архітектури та циклічності економічних процесів, що надасть можливість для забезпечення фінансової стійкості суб'єктів господарювання державного сектору, переходу до інвестиційно-інноваційної моделі розвитку економіки шляхом забезпечення макроекономічної динамічної збалансованості та синергетичного ефекту у взаємодії суб'єктів управління.

На даний час державний сектор утворює: сектор державного управління, підвідомчі йому установи і державні інституційні одиниці, що входять в сектори нефінансових та фінансових корпорацій. Щодо державного сектору, то уповноважені органи мають можливість використовувати заходи прямого адміністративного управління, на відміну від загальних заходів макроекономічного регулювання, що відносяться переважно до непрямих методів. Зазначене дозволяє максимально ефективно і результативно

впливати на обсяги, структуру і ціни виробленої продукції, а також оперативно впроваджувати в практику стратегічні рішення.

Розглядаючи економічну природу державного сектору слід відзначити, що його функції відрізняються від функцій інших секторів економіки. Зазначена особливість полягає в наданні неринкових послуг населенню, суспільству в цілому та перерозподілі доходів і власності. Крім того, відмінність від інших секторів економіки полягає в способах фінансування витрат. У кожній країні інституційні одиниці, що утворюють державний сектор, можуть виступати в різних організаційно-правових формах відповідно до норм національного законодавства. По-різному вирішується і завдання щодо кордону між державними та недержавними корпораціями і квазікорпораціями. Включення інформації стосовно державних корпорацій у статистику державних фінансів дозволяє скласти повну картину активів і зобов'язань відповідної юрисдикції, оцінити участь держави в капіталі корпорацій, вплив корпоративних запозичень на величину боргу державного сектору економіки.

Вагоме місце в державному секторі належить сектору державного управління, який складається з інституційних одиниць органів державного управління і всіх неринкових некомерційних організацій, які контролюються і в основному фінансуються органами державного управління. При цьому органи державного управління володіють законодавчою, судовою або виконавчою владою стосовно інших інституціональних одиниць.

Важливо зазначити, що в Україні першим концептуальним документом, який визначив підходи до побудови фінансового механізму управління об'єктами державної власності стала Постанова Кабінету Міністрів України від 11 лютого 2004 року №155 "Про затвердження Основних концептуальних підходів до підвищення ефективності управління корпоративними правами держави". Згідно з даною Постановою визначено, що управління корпоративними правами держави передбачає розв'язання таких завдань: забезпечення участі суб'єктів господарювання у здійсненні заходів, пов'язаних з виконанням державних функцій (економічна безпека, оборона, державні резерви, соціальні програми, державна монополія тощо), а також досягнення інших стратегічних цілей, визначених державою; збільшення за рахунок поліпшення фінансових результатів господарювання об'єктів управління надходження сум податків і зборів до бюджетів, обов'язкових платежів до державних цільових фондів, а також неподаткових надходжень у вигляді дивідендів, нарахованих на акції господарських товариств, які перебувають у державній власності; здійснення контролю за використанням і збереженням майна господарських товариств, у статутному капіталі яких є державна частка [5].

У 2006 році прийнято Закон "Про управління об'єктами державної власності", який визначив правові основи фінансового управління об'єктами державної власності. Згідно з цим Законом, сутність управління об'єктами державної власності полягає в здійсненні Кабінетом Міністрів України та уповноваженими ним органами, іншими суб'єктами, визначеними законом, повноважень щодо реалізації прав держави як власника таких об'єктів, пов'язаних з володінням, користуванням і розпорядженням ними, у межах, визначених законодавством України, з метою задоволення державних та суспільних потреб [6].

Суб'єктами управління об'єктами державної власності визначено: Кабінет Міністрів України; центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері управління об'єктами державної власності; центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері економічного розвитку; міністерства та інші органи виконавчої влади; Фонд державного майна України; органи, що забезпечують діяльність Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України; органи, які здійснюють управління державним майном відповідно до повноважень, визначених окремими законами; державні господарські об'єднання, державні холдингові компанії, інші державні господарські організації; Національна академія наук України, галузеві академії наук.

Водночас, основним суб'єктом, що здійснює управління об'єктами державної власності, названо Кабінет Міністрів України. Фонд державного майна України визначено центральним органом виконавчої влади із спеціальним статусом, що реалізує державну політику у сфері приватизації, оренди, використання та відчуження державного майна, управління об'єктами державної власності, у тому числі корпоративними правами держави щодо об'єктів державної власності, що належать до сфери його управління, а також у сфері державного регулювання оцінки майна, майнових прав та професійної оціночної діяльності.

Таким чином, функція управління об'єктами державної власності для Фонду державного майна є основною, і тому має більш високий рівень організаційного і нормативного забезпечення, ніж в інших уповноважених органах. Проте вона вступає у протиріччя з іншою основною функцією – приватизацією. Відповідно інституційне суміщення повноважень призводить до дублювання функцій, що знижує контроль та відповідальність за ефективність управління. Водночас, у процесі безпосереднього управління об'єктами державної власності органи державної влади суміщають дві полярно відмінні функції: виконують повноваження власника, який зацікавлений у максимізації доходів та ефективній діяльності суб'єкта

господарювання на ринку; здійснюють регулювання ринкової діяльності суб'єкта господарювання з урахуванням інтересів суспільства. Зазначене зумовлює конфлікт інтересів, і у підсумку органи державної влади реалізують в управлінні переважно оперативні відомчі інтереси. Також представництво інтересів держави в органах управління господарського товариства реалізується як відомча функція, яка в сучасних умовах має досить низький рівень прозорості.

Фінансовий механізм управління державним сектором економіки визначено як систему інструментів та принципів управління фінансами відповідних суб'єктів господарювання, яка призначена для організації взаємодії фінансових відносин і фондів грошових ресурсів з метою ефективного їх впливу на кінцеві результати виробництва, що встановлюються державою відповідно до вимог економічних законів.

Відповідно структура фінансового механізму включає такі елементи: фінансові методи – способи впливу фінансових відносин на фінансову діяльність суб'єктів господарювання державного сектору економіки; фінансові важелі – прийоми застосування фінансових методів; нормативно-правове забезпечення фінансового управління об'єктами державної власності; інформаційне забезпечення щодо фінансової діяльності суб'єктів господарювання державного сектору економіки.

Отже в умовах економічних перетворень важливими завданнями забезпечення економічного зростання є не тільки визначення оптимального рівня державного втручання в економіку, а й частки державного сектору, яка виступає основою для виконання державою своїх функцій. Формування інституційної структури державного сектору та чітке визначення його кордонів та підсекторів є важливою передумовою забезпечення ефективності управління об'єктами державної власності, у тому числі й фінансового.

Важливо зазначити, що в Україні на даний час державні об'єкти розпорошені між суб'єктами управління. Державні (комерційні) і казенні підприємства переважно знаходяться під управлінням міністерств, відомств, територіальних органів управління. Зокрема, в управлінні міністерств зосереджено 51,95% кількості суб'єктів господарювання, Державних комітетів та інших органів виконавчої влади – 28,69% (у тому числі Фонду державного майна – 4,68%), Академії наук – 12,09%, господарських структур – 4,76%, місцевих органів виконавчої влади – 2,51%. Кількість підприємств, що належать до державного сектору економіки, становить 3543, з них державних 3115; дочірніх, що входять до складу підприємств, що є суб'єктами природних монополій, та підприємств, плановий розрахунковий обсяг чистого прибутку яких перевищує 50 млн. гривень, – 46; господарських товариств, у статутних фондах яких понад 50 відсотків акцій, що належать державі, – 382 [10].

Розвиток державного сектору економіки передбачає підвищення рівня економічної інтеграції фінансових інституцій з врахуванням взаємозв'язків між ними та фінансового потенціалу суб'єктів господарювання державного сектору. Важлива роль належить інституціональним принципам розвитку фінансового механізму управління державним сектором економіки та його складовим, оскільки формування інституційної структури державного сектору та чітке визначення його меж та підсекторів є важливою передумовою забезпечення ефективності фінансового управління об'єктами державної власності.

Для забезпечення розвитку фінансового механізму управління державним сектором економіки необхідним є підвищення якісного рівня інформаційного забезпечення, що складається з різного роду і виду економічної, комерційної та фінансової інформації. Відкритий інформаційний простір забезпечить прозорість прийняття управлінських рішень щодо розвитку державного сектору економіки, посилення фінансового контролю та аудиту за фінансово-господарською діяльністю державних підприємств. Важливим завданням є забезпечення оптимального співвідношення між власним і залученим капіталом державних підприємств, запровадження чіткої дивідендної політики, що сприятиме підвищенню якісного рівня фінансової діяльності.

Висновки. Таким чином, фінансовий механізм управління державним сектором економіки представляє собою сукупність форм, методів, інструментів та важелів, які використовуються, виходячи із принципів, цілей та завдань, визначених фінансовими інституціями, що наділені повноваженнями реалізації прав держави як власника, базуючись на державній власності щодо розподілу і перерозподілу фінансових ресурсів з метою задоволення суспільних потреб та досягнення соціально-економічних цілей розвитку країни. Недостатній рівень ефективності фінансового механізму управління державним сектором в Україні насамперед пов'язаний з неузгодженістю рішень щодо проведення фінансово-економічних та інституційних реформ.

Важливість подальших досліджень зазначених питань зумовлена доцільністю підвищення ефективності фінансового механізму управління державним сектором економіки пов'язаної з необхідністю його оновлення та реагування на зовнішнє і внутрішнє середовище, що змінюється.

Список використаних джерел:

1. Б'юкенен Дж. М. Суспільні фінанси і суспільний вибір: два протилежних бачення держави / Дж. М. Б'юкенен, Р. А. Масгрейв; пер. з англ. – К. : Вид. дім «КМ Академія», 2004. — 175 с.
2. Державне фінансове регулювання економічних перетворень : монографія / [І. Я. Чугунов та ін.] ; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф., акад. НАПН України А. А. Мазаракі ; Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – Київ : КНТЕУ, 2015. – 375 с.
3. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег / Кейнс Дж. М.; пер. с англ. – М.: Гелиос, 2012. – 352 с.

4. Пильтяй О. В. Державний сектор економіки: теорія, методологія, управління розвитком : монографія / О. В. Пильтяй. — Київ : КНТЕУ, 2010. — 392 с.
5. Про затвердження Основних концептуальних підходів до підвищення ефективності управління корпоративними правами держави [Електронний ресурс] / Постанова Кабінету Міністрів України від 11 лютого 2004 року №155. – Режим доступу : rada.gov.ua
6. Про управління об'єктами державної власності: Закон ВРУ від 21 вересня 2006 р. № 185–V [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/185-16>
7. Реформування відносин власності в Україні / Ред. О. Ю. Рудченко, С. Ю. Ледомська ; Науково-дослідний економічний ін-т Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, Фонд держ. майна України. – К. : КФ ДП НДЕІ, 2004. – 502 с.
8. Самуельсон П. Економіка / П. Самуельсон, В. Нордгауз; пер. з англ. – М.: Вільямс, 2010. – 1360 с.
9. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов / А. Смит; пер. с англ. – М.: Соцэкгиз, 1962. – 684 с.
10. Офіційний сайт Державного фонду майна України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.spfu.gov.ua/

Ivan Makohon,

Kyiv National University of Trade and Economics, Kyiv

**FINANCIAL MANAGEMENT MECHANISM
OF THE PUBLIC SECTOR IN UKRAINE**

Abstract

This article is devoted to the development of the financial mechanism of public sector of the economy. Its economic substance was revealed. It was determined that the development of public sector involves the improvement of economic integration of financial institutions with regard to the relationships between them and financial capacity of public sector entities. An important role belongs to institutional principles of the development of financial management mechanism of the public sector and its components. The formation of institutional structure of public sector and precise definition of its borders and subsections is an important precondition of the effectiveness of financial management of state property. Approaches to the improvement of the efficiency of financial management mechanism of public sector of the economy were grounded.

Keywords: finance, financial mechanism, financial activity, financial resources of business entities.

References:

1. Bjukenen, Dz.M., Masfreyv, R.A. (2004). *Suspil'ni finansy i suspil'nyy vybir: dva protylezhnykh bachennia derzhavy* [Public finance and public choice: two opposing visions state]. Kyiv, 175 p. (in Ukr.).
2. Chugunov, I.J. et al. (2015). *Derzhavne finansove rehuliuвання ekonomichnykh peretvoren'* [State financial regulation of economic reforms] Kyiv, 375 p. (in Ukr.).
3. Kejns, Dž.M. (2012). *Obschaia teoriia zaniatosty, protsenta y deneh* [General Theory of employment, interest and of money]. Helios, Moskva, 352 p. (in Russ.).
4. Pylyay, O.V. (2010). *Derzhavnyy sektor ekonomiky: teoriia, metodolohiia, upravlinnia rozvytkom* [Public sector: the theory, methodology, management development]. КНТЕУ, Kyiv, 392 p. (in Ukr.).
5. Cabinet of Ministers of Ukraine (2004). *On approval of Major conceptual approaches to improving the management of state corporate rights*, Resolution on February 11, №155. Available at: rada.gov.ua (in Ukr.).

6. On the Management of State Propert. *Parliament Act* of 21 September 2006 r. Number 185-V. Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/185-16> (in Ukr.).
7. Ed. O. Rudchenko, S. Lyedomska (2004). *Reformuvannia vidnosyn vlasnosti v Ukraini* [Reforming property relations in Ukraine]. Fund of state. Property of Ukraine, Kyiv, 502 p. (in Ukr.).
8. Samuelson, P., Nordhauz, W. (2010). *Ekonomika* [Economics]. Williams, Moskva, 1360 p. (in Russ.).
9. Smyt, A. (1962). *Yssledovanye o pryrode y prychnakh bohatstva narodov* [Investigation of nature and reasons of wealth peoples]. Moskva, 684 p. (in Russ.).
10. The official website of the State Property Fund of Ukraine. Available at: www.spfu.gov.ua/ (in Ukr.).

УДК 336.71(477)

В.І. Рошило, к.е.н.,

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці

НАПРЯМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Анотація

У статті напрацьовано напрями трансформації банківської системи України у контексті європейської інтеграції. З'ясовано роль банківської системи в економічному розвитку нашої держави. Обґрунтовано євроінтеграційні наміри України та виокремлено найважливіші проблеми, які мають бути вирішені в ході трансформації банківської системи України у контексті європейської інтеграції. Пояснено важливість фінансової транснаціональної консолідації як важливої передумови зміцнення національної банківської системи та описано основні чинники фінансової консолідації. Також автором обґрунтовано створення Європейського банківського союзу та описано його три опори, а саме: єдиний механізм банківського нагляду (ЄМБН), єдиний механізм роботи з проблемними банками (ЄМРПБ) та програма гарантування депозитів. Автором запропоновано трансформаційну модель банківської системи України в контексті європейської інтеграції, яка складається з рівнів, функцій та заходів. Деталізовано заходи з трансформації банківської системи України у контексті європейської інтеграції та запропоновано основні напрями трансформації НБУ як основного суб'єкта банківської діяльності в Україні. Запропоновано адаптацію до стандартів та вимог системи Базель III, оскільки передбачається, що з 2019 року дотримання даних стандартів буде обов'язковим у всіх країнах-членах ЄС.

Ключові слова: банківська система, банківський нагляд, ЄС, ЄБР, Європейський банківський союз, НБУ

В.И. Рошило, к.э.н.,

Черновицкий торгово-экономический институт КНТЭУ, г. Черновцы

НАПРАВЛЕНИЯ ТРАНСФОРМАЦИИ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ В КОНТЕКСТЕ ЕВРОПЕЙСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ

Аннотация

В статье наработаны направления трансформации банковской системы Украины в контексте европейской интеграции. Выяснена роль банковской системы в экономическом развитии нашего